

TEMATIKA:

A TEZAUROSZ MINT „KISVILÁG”. AZ OPTIMÁLIS FOGALOMELÉRÉS HÁLÓJA

Ungváry Rudolf, ungvary@hungary.com

Országos Széchényi Könyvtár

A Guarini terminológiája szerinti rigid generikus relációk alkotják a tezaurszokon belül az erős kapcsolatokat. Ha a rigid relációk nem teljesek, akkor a tezaursz szétesik több különböző tezaurszrészre, azaz a tezaursz nem lesz kompakt. A generikus relációk biztosítják a társadalmi hálózatokban korábban már leírt szigorú kapcsoltságot az információkereső nyelvekben.

A szemantikus vagy tematikus szerepeket (Parsons, Jackendoff) betöltő nem-rigid relációk ezzel szemben nem igényelnek teljességet, legfeljebb arra van szükség, hogy egy csomóponthoz legalább néhány partitív, oksági és egyéb rokonsági reláció kapcsolódjék. Ha ezeket a gyenge kapcsolatokat megszakítjuk, a tezaurszuk kompaktsága nem szűnik meg, nem esnek szét. A gyenge relációk biztosítják, hogy egy-egy tezaurszon belül viszonylag kevés — max. 5—7 ugrással — el lehessen jutni a tezaursz egyik csomópontjától (lexikai egységétől) a másikhoz. Ezáltal az információkereső-nyelv az ún. „kisvilágok” viselkedésével jellemezhető (Az ilyen világokban 5–6 lépésen belül mindenki mindenkit „ismer”). Ezekben érvényes a csomópontok közötti hat ugrásnyi átlagos távolság.

Az ilyen mérvű kapcsoltság lehetővé teszi egyrészt a rendszer stabilitását, másrészt a rendszeren belüli optimális navigációt a legtalálhatóbb kifejezés kiválasztásakor. Az információkereső nyelvek struktúrája tehát a skálafüggetlen hálózatokéhoz hasonlít.

A fenti tulajdonságok vizsgálata az olyan méretű tezaurszokon, mint az OSZK-tezaursz/Köztaurusz ideálisan elvégezhető, mivel lexikai egységeinek száma már lehetővé teszi a tetszés szerinti kapcsolóugrások s ezzel a belső csatoltság modellezését.